

УДК 37.378

Т. В. Бешок, канд. пед. наук

(Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія ім. Тараса Шевченка,)

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ МЕДІАОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ І БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ

Обґрунтовано шляхи підвищення рівня медіаграмотності майбутніх вчителів трудового навчання і безпеки життєдіяльності у процесі їх професійної підготовки, застосовуючи навчально-пізнавальні періодичні джерела, програми радіо, кіно, телебачення, сайти та блоги мережі Інтернет. Визначено традиційні та інноваційні медіаосвітні технології, розкрито способи їх використання вчителями трудового навчання і безпеки життєдіяльності. Детально проаналізовано сайти технологічного спрямування, ресурси мережі Інтернет, де розміщені: розробки уроків, їх методичне забезпечення, технічне конструювання, графічна документація, дидактичний матеріал, навчальні програми, накази МОН, навчальне відео тощо. Обґрунтовано основні етапи навчання вчителів застосовувати медіаосвітні технології. Обґрунтовано можливість використання матеріалів інформаційно-пізнавальних сайтів під час проходження педагогічної практики.

Ключові слова: навчально-пізнавальні медіатексти, майбутні вчителі трудового навчання і безпеки життєдіяльності, медіаосвітні технології, сайти технологічного спрямування.

T. V. Beshok

PECULIARITIES OF MEDIA-EDUCATIONAL TECHNOLOGIES APPLICATION IN TRAINING OF FUTURE TEACHERS OF LABOR TRAINING AND LIFE SAFETY

The ways of media literacy improving of future teachers of labor training and life safety during their training (such as using educational and informative periodic sources, radio, films, television, websites and blogs) are described in the article. Traditional and innovative media-educational technologies are determined, the ways of their using by teachers of labor studies and life safety are revealed. A detailed analysis of the technological sites and Internet resources containing lesson plans, their methodological support, technical design, graphic documentation, didactic materials, training programs, MSE orders, educational videos, etc is given. The basic stages of training aimed on using of media technologies are shown. Attention to the possibility of informative sites using during pedagogical practice is paid.

Keywords: teaching and learning mediatexts, future teachers of labor training and life safety, media-educational technologies, sites on technological themes.

Постановка проблеми. Учням і студентам на початку ХХІ ст. притаманна зацікавленість усім, що пов'язане з комп'ютерними технологіями, мережею Інтернет, засобами масової інформації. Тому майбутнім вчителям необхідно вміти застосовувати медіаосвітні технології для пробудження інтересу учнів, підвищення активності у навчанні – з одного боку, та запобігання вразливості людини до медіанасильства і медіаманіпуляцій, втечі від реальності в лабіринти віртуального світу, поширенню медіазалежності – з іншого.

Провідною ідеєю нашого дослідження є підвищення рівня медіаграмотності майбутніх вчителів трудового навчання та безпеки життєдіяльності у процесі професійної підготовки, застосовуючи навчально-пізнавальні періодичні джерела, програми радіо, кіно, телебачення, сайти та блоги мережі Інтернет.

Дослідження проблеми застосування медіаосвітніх технологій (МОТ) у професійній підготовці майбутніх вчителів ми здійснювали на основі міждисциплінарного підходу, що зумовило звернення до філософських, культурологічних, соціальних, педагогічних, психологічних і медіаосвітніх концепцій, вивчення результатів дослідження з цих та інших галузей наукового знання.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Значна увага в педагогічній науці приділяється питанням теорії і практики медіаосвіти, зокрема: інформатизації освітніх і наукових установ (В. Ю. Биков [1]); основним формам та методам організації медіаосвітньої діяльності в навчальних закладах (Н. М. Духаніна [2], Л. А. Найдьонова [5], О. В. Невмержицька [6], Г. В. Онкович [7; 8], І. А. Сахневич [9] та ін.); моделям, методам, вітчизняному і світовому досвіду медіаосвіти (С. Д. Бекінгем [12]; медіаосвіті у професійній підготовці майбутніх вчителів (Ю. М. Казаков [4], Н. О. Шубенко [11] та ін.).

Невирішені раніше частини загальної проблеми. Не до кінця з'ясованими залишаються питання, пов'язані з розробленням і впровадженням методики застосування медіаосвітніх технологій у підготовці майбутніх вчителів.

Метою статті є визначення й обґрунтування особливостей застосування медіаосвітніх технологій для підвищення рівня їхньої медіаграмотності майбутніх вчителів трудового навчання та безпеки життєдіяльності.

Для досягнення мети використовувалися такі методи дослідження: теоретичні – аналіз наукової літератури і навчально-методичної документації, синтез, класифікація, узагальнення та систематизація отриманих даних – для визначення навчально-пізнавальних медіатекстів, особливостей їх застосування у підготовці вчителів; емпіричні – спостереження за процесом навчання і виховання у загальноосвітніх та вищих навчальних закладах.

Здійснюючи науковий пошук, ми враховували загальнодидактичні принципи, а також принципи медіаосвіти, серед яких відзначимо: орієнтацію на розвиток інформаційно-комунікаційних технологій, пріоритет духовно-моральних цінностей, продуктивну мотивацію навчання.

Вклад основного матеріалу дослідження. На нашу думку, медіаосвітні технології – це спосіб організації навчально-виховного процесу, який передбачає використання друкованих, аудіовізуальних, комп'ютерних та інтернет-технологій і максимально забезпечує виконання основної мети професійної підготовки майбутнього вчителя, що сприяє високому розвитку освітньої системи держави.

Медіаграмотність майбутніх учителів визначається як грамотність у сфері медіа, яка включає знання основних видів МОТ, змісту, форм та методів їх застосування в майбутній професійній діяльності, вміння критично сприймати, аналізувати, оцінювати інформацію, отриману з різних медіа, навички відбору та створення навчально-пізнавальних медіатекстів.

Медіатекст – повідомлення, текст будь-якого медійного виду або жанру [9, с. 29]. Тематика і зміст сучасних медіатекстів різноманітні. Специфіка медіатексту в тому, що він розрахований на масову аудиторію. Традиційно їх поділяють на радіо-, теле-, газетні та інтернет-тексти.

Медіаосвітні технології в системі професійної підготовки майбутніх вчителів є визначальними у формуванні достатніх рівнів їх медіаграмотності, адже включають систему друкованих, аудіовізуальних, комп'ютерних, інтернет-технологій, що максимально забезпечують виконання основної мети професійної підготовки майбутнього вчителя – сприяють високому розвитку освітньої системи держави, Національної доктрини розвитку освіти в XXI ст., Національної стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року, Концепції впровадження медіаосвіти в Україні тощо.

Узагальнені результати дослідження особливостей застосування медіаосвітніх технологій у підготовці майбутніх учителів трудового навчання та безпеки життєдіяльності подані в таблиці 1.

Види медіаосвітніх технологій для вчителів трудового навчання,
безпеки життєдіяльності

Групи МОТ	Основні види медіаосвітніх технологій
Традиційні технології	Професійно орієнтовані періодичні видання
	Журнали “Трудове навчання”, “Трудова підготовка в закладах освіти”, “Трудова підготовка в школі”, “Безпека життєдіяльності”, “Учительський журнал – онлайн”. Газета “Трудове навчання”.
	Аудіоосвітні технології
	Радіопередачі “Якість життя”, “Автожитлоплан”, “Сам собі господар”, “Школа безпеки. Правила безпечного відпочинку на природі”, “Жизнь по Комаровському”. “Інтернет. Комп’ютер. Звук”. Радіожурнал “Старшокласник” (шкільні новини, корисні поради, захоплення, конкурси).
Інноваційні технології	Технології кіно- та телеосвіти
	Програми телебачення “Ремонт +”, Кулінарні шоу (“Смакуємо”, “Смачного”, “Смачних подорожей”), “Служби розшуку дітей”. Телефільм “Випилювання лобзиком”. Телеканали “Мега”, “Інтелект TV”, “Знание”, “Просвещение”, “Меню-ТБ”, “TVоя нерухомість” (висвітлює події ринку нерухомості), “Discovery Channel Ukraine” (документальні передачі про науку, технології та історію), Dobro (телеканал про здоровий спосіб життя), PORT-MONE TV (корисний бізнес-контент, пізнавальні, освітні та документальні проекти).
	Комп’ютерні та Інтернет-технології
	Комп’ютерні технології: Мультимедійні тематичні презентації, електронна пошта, електронна бібліотека, телеконференції та відеотелефон, відеозв’язок, відеомейл, skype. Комп’ютерні телекомунікації. Електронні засоби: електронні навчально-пізнавальні підручники для майбутніх вчителів трудового навчання та безпеки життєдіяльності, віртуальні бібліотеки; матеріали з цифрового фотоапарата і камери. Інтернет-технології: інтернет-журнали, інтернет-конференції, інтернет-ресурси: сайти для вчителів трудового навчання (Трудове навчання, «Технології» та ін.), безпеки життєдіяльності, Віртуальна школа професійного становлення молодого педагога (Методична допомога молодому вчителю трудового навчання), Освіта ua, “Нова школа”, “Розумники”, “Учительський портал”, “Сайт відеоуроки.net”. Соціальна мережа Фейсбук, форум Урок. Ютуб (відео послідовності виготовлення виробів).

У професійній підготовці майбутніх вчителів трудового навчання, безпеки життєдіяльності ми пропонуємо використовувати періодичні, професійно орієнтовані, спеціалізовані та науково-методичні видання, які повідомляють про відкриття, досягнення, особливості удосконалення навчально-виховного процесу у вищих педагогічних і загальноосвітніх навчальних закладах [3].

Викладачі КОГПА ім. Тараса Шевченка практикують широке використання на семінарських, практичних, лабораторних заняттях, у майстернях трудової підготовки аудіо- та відеотехнологій, проектів і презентацій навчального матеріалу.

Наявні на сайтах технологічного спрямування, в мережі Інтернет розробки уроків трудового навчання у школі, інструктивні картки, дидактичний матеріал, схеми, плакати сприяють активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів спеціальності “Технологічна освіта”. Викладачі педагогіки та методики викладання трудового навчання інформують на лекційних заняттях студентів про можливості використання матеріалів інформаційно-пізнавальних сайтів під час проходження педагогічної практики. Однак студенти часто використовують інформаційні інтернет-ресурси лише у власних корисливих цілях, наприклад, бездумно копіюючи готові реферати. Така діяльність, природно, не стає базою для розвитку медіаграмотності та медіакомпетентності особистості. Пасивне сприйняття будь-якої інформації призводить до споживацького ставлення до медіа, плагіату текстів, робіт, ідей – до стереотипного мислення та спотвореного світогляду.

Широке використання навчально-пізнавальних медіатекстів у підготовці майбутніх вчителів спрямоване на те, щоб навчити їх використовувати сучасні медіа з користю, на аналіз інформації, отриманої з різних медіа, формування критичного мислення та релігійного світогляду, що сприятиме духовному вихованню сучасної молоді.

Окрім зазначеного, у КОГПА ім. Тараса Шевченка організовано тренінги та курси для викладачів усіх спеціальностей, які виявляють бажання використовувати МОТ на своїх заняттях. Також у вищому навчальному закладі при редакції газети “Замок” функціонують курси для студентів, де їх навчають користуватися цифровою апаратурою (фотоапаратами, камерами), здійснювати фото- та відеозйомку, працювати з фотозображеннями, монтувати фільми виховного та навчального спрямування, акцентують увагу на раціональному використанні сучасних медіаресурсів.

Змістова складова методики сприяє реалізації педагогічних умов, включає аудиторну та позааудиторну роботу студентів із застосування МОТ. Аудиторна робота передбачає включення тем медіаосвітньої проблематики в курси, які вивчаються на всіх факультетах педагогічних навчальних закладів: “Загальної педагогіки”, “Основ корекційної педагогіки”, “Основ педагогічної майстерності”, “Сучасних педагогічних технологій”.

У зміст дисципліни “Методика викладання інформатики”, яка вивчається у процесі професійної підготовки майбутніх вчителів трудового навчання, введено тему “Методика застосування медіаосвітніх технологій”. Ознайомлення із зазначеною темою передбачене у розробленому нами спецкурсі “Медіаосвітні технології у навчально-виховному процесі”.

З метою розвитку у студентів зацікавлення до застосування МОТ ми практикували впровадження теми, в якій розкривається значення та теоретичні основи медіаосвітніх технологій, у навчальний курс “Інформаційні технології в освіті” (напрямок підготовки – технологічна освіта).

Водночас, на третьому курсі усіх педагогічних спеціальностей КОГПА ім. Тараса Шевченка, та четвертому курсі Кременецького педагогічного коледжу впроваджувався спецкурс “Медіаосвітні технології в навчально-виховному процесі”, окремі теми із запропонованого спецкурсу розглядалися під час вивчення зазначених вище дисциплін педагогічного спрямування.

Під час вивчення спецкурсу ми застосовували проектування, яке передбачає роботу студентів над медіапроектами, спрямованими на формування їх медіаграмотності, критичного мислення та критичного ставлення до інформації, отриманої з різних медіа. Тематика телекомунікаційних проектів різноманітна, наприклад: “Сучасні медіа і ми”, “Як створюється телефільм?”, “Роль медіа у нашому житті”, “Теорія та практика медіаосвіти в Україні”, “Маніпуляція в медіа” та ін. Обов’язково визначалася мета, завдання телекомунікаційного проекту, виділялися етапи реалізації проекту та кінцевий результат.

Під час роботи над проектом студенти поглиблено аналізували електронні та інтернет-джерела з зазначеної проблеми, синтезували результати своїх досліджень, робили власні узагальнені висновки. Також студенти засвоювали знання, які отримали у процесі вивчення курсу “Сучасні інформаційні технології”, тобто навички роботи з офісними програмами: Word, Excel, PowerPoint, Publisher.

Позааудиторна робота змістового компоненту передбачала самостійне вивчення студентами можливостей ефективного використання МОТ за допомогою самоосвіти, індивідуальної роботи студентів зі створення студентських періодичних видань, програм студентського радіомовлення, сайтів та блогів у мережі Інтернет.

Перед ознайомленням студентів із алгоритмом дій щодо створення власних сайтів і блогів у мережі Інтернет викладачі інформували майбутніх вчителів про особливості функціонування навчально-пізнавальних освітніх сайтів, сайтів для викладачів, вчителів, батьків, вихователів, сайтів ЗНЗ та ВНЗ. Зазначені завдання реалізувалися під час вивчення окремих тем запропонованого спецкурсу.

Під час проходження педагогічної практики студенти інформували учнів та вчителів про негативний вплив сучасних медіа на дітей та підлітків, можливості використання інформаційно-пізнавальних медіатекстів у навчальному процесі, особливості формування критичного ставлення до інформації, отриманої з різних медіа. Повідомивши про навчально-пізнавальні програми радіо, телебачення, сайти мережі Інтернет, студенти спонукали учнів до того, щоб вони, виконуючи домашні завдання та готуючись до засвоєння нового навчального матеріалу, ознайомлювались із зазначеними медіатекстами освітнього спрямування.

Методика застосування МОТ у професійній підготовці майбутніх вчителів передбачала впровадження в навчальний процес пізнавальних медіатекстів: періодичних видань, програм радіомовлення, телебачення, аудіо- та відеофільмів, сайтів мережі Інтернет. Відповідно до визначеної тематики “Загальної педагогіки”, “Основ корекційної педагогіки”, “Основ педагогічної майстерності”, “Сучасних педагогічних технологій”, майбутні вчителі працювали з інформаційно-пізнавальними сайтами, журналами, науково-популярними фільмами, телевізійними передачами. Разом із викладачами за цими матеріалами студенти готували виступи на конференції, медіа-презентації, фільтрували інформацію, визначали головне і найбільш цікаве.

Висновки цього дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямку. Ефективне застосування запропонованих навчально-пізнавальних медіатекстів сприяє підвищенню рівня медіаграмотності майбутніх вчителів трудового навчання та безпеки життєдіяльності, що спонукає до розроблення методики застосування медіаосвітніх технологій у підготовці майбутніх учителів, яка забезпечує інтегрований підхід до підготовки та організації навчально-виховного процесу, на основі реалізації міжпредметних зв'язків, використання системи медіаосвітніх технологій у процесі вивчення дисциплін педагогічного спрямування, створення медіаосвітнього середовища навчального закладу. Однак, на нашу думку, жодні зусилля викладачів не будуть ефективними, якщо студенти не будуть критично працювати з різними джерелами інформації, з метою розширення власного спектра знань. Тому в сучасних умовах постає необхідність використання МОТ як джерела самоосвіти.

Подальшого вивчення потребують теоретико-методологічні засади розвитку медіаосвітньої компетентності майбутніх вчителів, педагогічні основи моніторингу якості професійної підготовки майбутніх вчителів із застосування медіаосвітніх технологій.

Список літератури:

1. Биков В. Ю. Хмарні технології, ІКТ-аутсорсинг і нові функції ІКТ підрозділів освітніх і наукових установ / В. Ю. Биков // Інформаційні технології в освіті. – № 10. – 2011. – С. 823.
2. Духаніна Н. М. Медіатехнології як мотивація студентів до навчання / Н. М. Духаніна // Вища освіта України. – 2008. – № 3. – С. 189–193.
3. Захарчук Т. В. Медіаосвітні технології в підготовці майбутніх учителів трудового навчання / Т. В. Захарчук // Трудова підготовка в закладах освіти. – 2011. – № 5. – С. 33–36.
4. Казаков Ю. М. Педагогічні умови застосування медіаосвіти у професійній підготовці майбутніх учителів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 “Теорія та методика професійної освіти” / Ю. М. Казаков. – Луганськ, 2007. – 23 с.
5. Найдюнова Л. А. Перспективи розвитку медіаосвіти в контексті болонського процесу: процесуальна модель медіакультури [Електронний ресурс] / Л. А. Найдюнова // Болонський процес і вища освіта в Україні та Європі : проблеми й перспективи. – К., 2007. – С. 162–168. – Режим доступу : http://www.edu.of.ru/mediaeducation/default.asp?ob_no=30060. – Назва з екрану.

6. Невмержицька О. В. Медійна педагогіка за кордоном / О. В. Невмержицька // Рідна школа. – 2004. – № 1. – С. 70–72.
7. Онкович Г. В. Медіаосвіта (загальний курс) : програма навчального курсу для студентів вищих навчальних закладів / Г. В. Онкович. – К. : ІВО НАПН України, 2010. – 24 с.
8. Онкович Г. В. Медіапедагогіка і медіаосвіта: поширення в світі / Г. В. Онкович // Дивослово. – 2007. – № 6 (603). – С. 2–5.
9. Сахневич І. А. Практикум для самостійного оволодіння основами медіакомпетентності для студентів I–IV курсів технічних спеціальностей / І. А. Сахневич. – Івано-Франківськ : Сімик, 2011. – 118 с.
10. Федоров А. В. Словарь терминов по медиаобразованию, медиапедагогике, медиаграмотности, медиакомпетентности / А. В. Федоров. М. : МОО «Информация для всех», 2014. – 64 с.
11. Шубенко Н. О. Формування медіакультури майбутнього вчителя музики засобами аудіовізуальних мистецтв : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 “Теорія та методика професійної освіти” / Н. О. Шубенко. – К., 2010. – 21 с.
12. Buckingham D. Media Education in the UK : Moving Beyond Protectionism / D. Buckingham // Journal of Communication. – 1998. – № 48 (1). – P. 14–16, P. 34.

References:

1. Bykov, V. Yu. (2011), “Cloud technologies, ICT outsourcing and new functions of ICT units of educational and scientific institutions”. *Informacijni tehnologiji v osviti*, no. 10, pp. 823.
2. Dukhanina, N. M. (2008), “Media technologies as motivation of students to study”. *Vyshcha osvita Ukrainy*, no.3, pp. 189–193.
3. Zakharchuk, T. V. (2011), “Media education technologies in the training of future teachers of labor education”. *Trudova pidhotovka v zakladakh osvity*, no. 5, pp. 33–36.
4. Kazakov, Yu. M. (2007), “Pedagogical conditions of the use of media education in the training of future teachers”. Thesis abstract of Cand. Sc. (Teoriya ta metodyka profesijnoyi osvity) 13.00.04, Lugansk, Ukraine.
5. Najdonova, L. A. (2007), “Prospects for the development of medical education in the context of the Bologna process: the procedural model of mediuculture” available at: http://www.edu.of.ru/mediaeducation/default.asp?ob_no=30060. (accessed March 18, 2007).
6. Nevmerzhy`cz`ka, O. V. (2004), “Media education abroad”. *Ridna shkola*, no. 1, pp. 70–72.
7. Onkovy`ch, G. V. (2010), “Media education (general course): curriculum program for students of higher educational institutions” [Mediaosvita (zagal`ny`j kurs) : programa navchal`nogo kursu dlya studentiv vy`shhy`x navchal`ny`x zakladiv], IVO NAPN, Kyiv, Ukraine.
8. Onkovy`ch, G. V. (2007), “Media pedagogy and media education: distribution in the world”. *Dy`voslovo*, no.6 (603), pp. 2–5.
9. Saxnevy`ch, I. A. (2011), “A practical work for independent mastering of the basics of mediacompetence for students of I-IV years of technical specialties” [Prakty`kum dlya samostijnogo ovolodinnya osnovamy` mediakompetentnosti dlya studentiv I–IV kursiv texnichny`x special`nostej] / Simy`k, Ivano-Frankivsk, Ukraine.
10. Fedorov, A. V. (2014) “Dictionary of terms for media education, media pedagogy, media literacy, media competence” [Slovar` termy`nov po medy`aobrazovany`yu, medy`apedagogy`ke, medy`agramotnosty`, medy`akompetentnosty`], MOO «Y`nformacy`ya dlya vsekh», Moscow, Russia.
11. Shubenko, N. O. (2010), “Formation of media culture of the future teacher of music by means of audiovisual arts” Thesis abstract of Cand. Sc. (Teoriya ta metodyka profesijnoyi osvity) 13.00.04, Kiev, Ukraine.
12. Buckingham D. Media Education in the UK: Moving Beyond Protectionism.

